

föreslagna vexelbruk. Men uppenbarligen finnes också mycket, som talar för båda.

J. V. S.

14 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 4, april 1855

3. FÖRSÖK TILL FRAMSTÄLLNING AF FINLANDS KYRKO-HISTORIA. AF G. F. HELSINGIUS. I DEL. TAVASTE-HUS 1855.

Finlands kyrkohistoria före reformationen har det egna, att den ungefär sammanfaller med, hvad man hittills fått läsa under namn af Finsk historie för samma tid. Porthan, på hvars forskningar senare författare stöda sig, bearbetade hufvudsakligen ekklesiastika källor, såsom de enda för honom tillgängliga. Rüh's, Arvidsson och Cajan hafva i hans spår för sagde tid skrivit hufvudsakligen en Biskopskrönika.

20 Detta ligger nu visserligen till en del i sakens natur. Ty Finlands politiska historia sammanfaller sedan kristendomens införande i landet med Sveriges. Den viktigaste delen af folkets inre-, kultur-historie åter sammanfaller för katolska tiden med kyrkans historie. Men å andra sidan har sagde ensidighet i den Finska historieskrifningen haft sin grund deri, att ända till senaste tider material och förarbeten för en mera omfattande kulturhistorie saknats. Och ehuru man nu redan eger betydliga samlingar och förarbeten åt detta håll, återstår ännu mycket och det mesta att önska, förrän en Finsk historie, som bättre än de föregående förtjenar detta namn, kan komma att se dagen.

30 Under anförda förhållanden är det naturligt, att en Finsk kyrkohistoria för tiden före reformationen måste hufvudsakligen blifva ett upprepande af det förut såsom Finsk Historie framställda. Sålunda kan man icke heller i Hr Helsingii bok i Inledningen, om Finnarnes invandring i landet och hedniska gudalära, i kapiteln om Kristendomens utbredande i Finland och om Finlands Biskopar vänta sig något särdeles nytt. Något studium af otryckta källor har Förf. icke lagt och icke gerna kunnat lägga till grund för sin historieskrifning, emedan på detta fält allt det väsentliga torde vara i tryck utgifvet, och dessutom en historie, som omfattar århundraden, icke kan byggas på diplomatiska handlingar. Men ur tryckta samlingar och afhandlingar har han
40 sammanfört åtskilligt, så att äfven hans biskopskrönika är rikare, än Cajans. Om han verkligen anförat allt det väsentliga, som ur dessa källor står att inhemta, derom kunna vi lika litet yttra oss som, huruvida han i uppgifter och sammanställning begått fel. Ty för att bedöma detta, erfordras en speciel kännedom af akterna, som vi icke ega, eller ett jemförande studium, hvartill vi icke hafva tillfälle, och hvaraf resultaten vore föga fruktbara för våra läsare.

Uppenbarligen har Förf. citerat mera än behöfligt varit, om det eljest kan anses onödigt att gifva en lärdomsanstrykning åt anförandet af allmänt kända förhållanden, såsom det i Arvidsson's öfversättning af Rüh's och Cajans historia anförda väl kan anses. Men denna onyttiga lärdomsapparat har Förf. dock utsatt sig för tadel, emedan hans citationer äro opålitliga, såsom vi af flera exempel kunnat öfvertyga oss.

Om någon kritik i anförda delar kan hos Förf. icke heller blifva fråga. På några ställen har han gjort egna gissningar rörande under-

visningen i kristendomen m. m. och yttrat tvifvelsmål angående rimkrönikornas anföranden, utan att historien härigenom kan anses hafva någonting vunnit.

Sjelfständigt äro deremot kapitlen om Kyrkans författning bearbetade, emedan, såvidt oss bekant, det hithörande till en stor del är för första gången af Förf. sammanställt. Detsamma kan ehuru med större inskränkning sägas om de kapitel, som afhandla det kyrkliga lifvet. Vål utfalla sistnämnda kapitel, isynnerhet hvad angår folkets religiösa tillstånd och kristliga lif, fattigare än önskligt vore, men för närvarande torde rikare upplysningar i detta afseende icke lätt kunna erhållas.

10

Det hela rekommendera vi åt våra läsare, som en nyttig och nöjsam läsning för hvar man, i sin mon tjenlig att sprida kunskap om Finlands och Finska folkets forntid, i synnerhet som Förf:s framställning, utan att just hafva någonting egendomligt utmärkande, är ganska redig och lätt. Endast i sina reflexioner har Förf. ofta påtagligen misslyckats, och deras flackhet upphjelpes icke af den religiösa salvelse, hvarmed de stundom kryddas. Nångång stå de i uppenbar motsägelse mot hvarandra, såsom då han sid. 28 & 29 utan bevis naturligtvis påstår, att Finnarnes hedniska troslära vid tiden för kristendomens införande var i förfall, och att de »vunnit erfarenhet af naturreligionens inre tomhet, tröstlöshet och orättfärdighet,» medan han längre fram repeteradt måste omnämna det väl kända förhållande, att Finnarne med största envishet höllo sig vid sin hendatro och afskydde kristendomen. Till löjlighet gränsar det, då Förf. med anledning af tillståndet före reformationen utropar: »Sällan framträder i historien den gudomliga ledningen af verldshändelserna klarare!» – efter att bland dessa verldshändelser såsom de viktigaste hafva anført, att »Finska kyrkan under sex års tid saknat ett öfverhufvud med full kanonisk myndighet,» samt att under fyra års förlopp »inga prester blifvit ordinerade, inga kyrkor invigda, inga barn konfirmerade.» Äfven på andra ställen, der Förf. ser ett nytt tidskifte »förberedas» eller »förebådas», har läsaren lika svårt att i hans anföranden finna sammanhanget mellan det förflutna och det kommande.

20

30

Förf. borde, synes det oss, besinna, att detta slags pragmatik, som han med en omisskännelig härmning af Geyer bemödar sig att tillskapa, är tillämplig blott på de verkliga, stora verldshändelserna och på de nationers öden, hvilka *sjelfständigt* i dem deltagit. Hvad Finska folket angår, som med eld och svärd drifvits till kristendom och nära nog låtit reformationen öfvergå sig i följd af öfverhetliga befallningar, lär det blifva en fåfängd möda, att under så mycken osjelfständighet söka en sjelfständig utveckling i dess kyrkohistorie.

40

Den motsägelse, hvarmed Förf. slutar denna del af sitt arbete, bär härom ett sorgligt vittnesbörd. Han säger: »Och om nu än måste medgifvas, att den odling, som nu skänktes Finland, icke uppspirat på inhemska rot, och att densamma till följe (följd?) deraf *icke heller kunde bära några blifvande frukter*, så har den dock befrämjat och påskyndat öfvergången till den utveckling af religiös, borgerlig och intellektuel bildning, som för det närvarande utgör det Finska folkets dyrbaraste arfvedel.» Vi fästa oss här icke vid Förf:s föga bestämda sätt att uttrycka sig. Vi fråga blott: hör äfven denna dyrbaraste arfvedel till de icke blifvande frukterna? Eller vill Förf. åtaga sig att i nästa del bevisa, att reformationen och den bildning, densamma medfört, *uppspirat på inhemska rot*? Vi kunde säga, det vore oändligen kärt; men vi äre långt ifrån all strid med Förf. – Saken har ett allvar, som icke tål något enda flygtigt ord.

50

Utan att af Förf. fordra det omöjliga, är det dock lätt att finna, att närvarande Förra Del, ehuru en frukt af högst lofvärd flit, gifvit ett jemförelsevis lätt arbete. Men det är egentligen nästa del, som skall bevisa för Förf:s insigt och omdöme. Mätte den icke låta vänta på sig förgäfvnes; och mätte Förf. vid dess utarbetande icke af sin samhällsställning låta förleda sig till någon skällös optimism, hvartill redan tecken förefinnas, ihågkommande, att en högre plats, än den öfver alla bafseenden upphöjda historieforskarens och historieskrifvarens, icke kan intagas, och att denne, kyrkor och läror må komma och gå, för all framtid förblir sin nations och mensklighetens ledare och lärare.

4. ANNIKKA IV. TAIKA-MIEKKA JA ENSIMÄINEN RISTIN-SANKARI -- MURHEKUVAILEMA, JONKA RUOTSIN KIELELLÄ ON TEHNYT K. A. NIKANDER JA MUKAILEMALLA SUOMENTANUT K. KILJANDER. H:FORS 1855.

Med glädje se Finska litteraturens vänner *Annikka* åter lefva upp i ett fjerde häfte efter en lång dödsslummer. Det är otroligt, men det är dock sannt, att kärleken för Finskt språk och litteratur, att ifvern för dess främjande, förmågan, talangen och uppoffringen äro otillräckliga, icke förmå bereda sakens framgång, om icke lyckliga stjernor råda. En sådan har tillfälligheten låtit skina ned, och ett litet häfte åter skadat dagen. Men om någonsin en rikare del af de snillets verk, hvilka hvarje annan Europeisk nation gjort till sin egendom, skola bringa näring åt den ande, som lifvar Finnens bröst, det beror af framtiden. Man skulle tro, att äfven denna folkande tillhör menskligheten, att hvad stort och skönt menskligheten frambragt, vore äfven dess rättmätiga arfvedel, men denna åsigt är icke den allmänna.

Taika-Miekkä, en öfversättning af Nikander's »Runesvärdet och den första Riddaren,» är det till omfånget största skaldestycke af fremmande ursprung, som hittills framträdt i Finsk drägt. Med undantag af Hr Lagervall's imitation efter Macbeth äro också denna dikt och Stagnelii Martyrer de enda dramatiska produkter, som finnas till Finskan öfversatta. Boken är derföre en stor och sällsynt företeelse i den ännu fattiga Finska litteraturen och bör äfven af detta skäl hälsas såsom ett förnyadt löfte om en framtid för denna litteratur.

Att Hr Kiljander för sina öfversättningar valt dikter, i hvilka den religiösa tron utgör handlingens motiv, torde kunna förklaras deraf, att han ansett dem ligga det Finska folkets föreställningssätt närmast. Ehuru för dramatiska dikter mindre vanligt, är det med afseende på detta innehåll icke förunderligt och af andra skäl glädjande, att på titelbladet till *Taika-Miekkä* läsa Borgå Domkapitels *Imprimatur*.

Valet af sådana stycken är i sig sjelf visserligen icke att klandra. Den religiösa entusiasmen är i stånd af de högsta uppoffringar för sitt mål; och dess skildring måste sålunda äfven gifva skalden ett rikt och upphöjdt ämne för sången. Men fråga kan dock vara, om den kristna tron egnar sig till motiv för dramat. Ätminstone måste det betvivlas, der denna tro yttrar sig såsom verldsafsägelse, såsom en blott passiv styrka, att för öfvertygelsen uppoffra, lida och dö. Ty kollisionen med andra sedliga känslor och drifter är i detta fall endast en inre strid, som icke kan få uttryck i någon positiv handling. Af denna art är äfven motivet i Stagnelii dikt Martyrerna, som derföre icke heller är ett skådespel utan, hvad man plägar kalla, en dramatiserad skildring.

Nikander åter, som förlägger ämnet för sin dikt i en tid, då

kristendomen utbreddes med eld och svärd, och då följaktligen tron kunde med svärdet i hand bevisa sin styrka, har häri visat sig bedöma frågan ur en riktig synpunkt. Men han har å andra sidan visligt undvikit, att låta sin hjälte i yttersta konsekvens ledas af trosnitet. Hjelten faller nemligen blott i en tvekamp för sin tro, hvarigenom känslan af den förvillelse, som leder honom, får mindre inrymme hos läsaren och åskådaren, än om han skulle framställa såsom en härjande och omvändande troshjelte.

Men sagde upplösning af dramat kan i annat hänseende anses mera konstlad än konstnärlig. Såsom i Martyrerna, så äfven i Runesvärdet förefinnes den dramatiska kollisionen egentligen mellan tron och den barnsliga kärleken. Härtill kommer ännu hos hjelten i det senare stycket kärleken till en kristen blifven flicka, såsom medvetande orsak till hans egen öfvergång till kristendomen. Men sagde kollision har enviget, katastrofen, som slutar dikten, blott det sammanhang, att hjelten mot sin faders vilja och sitt löfte till honom, att förgöra de kristna, nu uppträder som kristendomens förkämpe och faller för samma svärd, vid hvilket han svurit fadren sin ed. Men svärdet föres icke af fadern, utan af en tredje likgiltig person. Och häri ligger i vår tanke det konstlade i upplösningen, ehuru mycket den än må vara egnad att skona läsarens känsla. 10 20

Vi vilja icke påstå, att sjelva kollisionen i båda dikterna bort behandlas annorlunda, än som skett. Ty en strid i handling mellan fader och barn, i sig sjelf vidrig, skulle vara det än mera, der den föranledes endast af olika öfvertygelser, utan att några högre objektiva intressen äro i fara. Välbetänkt hafva derföre såväl Stagnelius som Nikander låtit striden, såsom strid mellan tron och den barnsliga kärleken, utkämpas i barnens bröst och båda fortlevva såsom känsla, ehuru tron segrat såsom barnens rätt att ega en öfvertygelse och för den falla. Men man skall lätt medgifva, att denna kollision och denna behandling af densamma icke kan föranleda någon lifligare handling. 30

Också har Stagnelius eller utgifvaren af hans arbeten kallat Martyrerna »Dramatisk Skaldedikt,» väl vetande, att dikten icke fullt egnar sig för dramats fordringar. »Runesvärdet» är ett fullt utarbetadt »Sorgespel,» tragedi, och har, om vi icke missminna oss, äfven blifvit på scenen gifvet. Men det torde dock icke undgå någon läsare, att stycket saknar lif och handling. Nikander var också en uteslutande lyrisk skaldenatur med ringa kallelse för dramat, såsom man äfven kan finna af de fragmenter och planer till tvenne andra dramatiska arbeten, han efterlemnade. Dertill är Runesvärdet hans ungdomsarbete, och man vet, att äfven hos utmärktare dramatiska författare denna ålders skapelser haft en öfvervägande lyrisk stämning såsom en följd af ungsomslifvets egen lyriska art. 40

Dessa förhållanden göra, att valet af »Runesvärdet» för en öfversättning till Finskan icke kan obetingadt lofordas. Af de båda här ifrågakvarande dikterna har utan tvifvel Martyrerna företrädet redan derigenom, att denna dikt icke är eller vill vara en utförd tragedi, och i öfrigt emedan Stagnelius är den genom tankarnes rikedom och en glödande fantasi högre begåfvade poetiska naturen. Runesvärdet deremot, ehuru ingalunda saknande sina poetiska skönheter, är såsom alla dramer, hvilka lida brist på handling, i sin helhet tröttande; eller hellre: dess skönhet kan icke njutas såsom ett helt, utan finnes blott i särskilda diktens delar. 50

Men det är också svårt att säga, hvilka dramatiska arbeten, som bäst egna sig för öfversättning till en börjande litteratur, der språkets och

versens bildande är det väsentliga. En högst berömlig samvetsgrannhet kan just afhålla öfversättaren från att välja det skönaste, den fremmande litteraturen har att uppvisa, för att icke göra mästarstycket till ett profstycke, hvilket möjligen kunde blifva mindre lyckadt. Afser man blott innehållet, så skulle vi för vår del tro, att öfversättningar från fremmande litteraturens lyriska poesi vore företrädesvis önskliga, emedan de äro egnade för en större krets af läsare. Det omvexlande versmåttet gör visserligen sådane öfversättningar i Finskan ganska svåra; men omsorg och öfning kunna väl äfven här åstadkomma något berömligt. Att beklaga är, att ännu så oändligen litet i denna väg skett. Och till förunderliga ting hör, att den största och mest spridda Finska tidning, Suometar, i poetiskt hänseende är nära fiskstum.

Det är dock skäl, då man har för sig en öfversättning af så mycket värde i sig sjelf och för Finska litteraturen, att lemna alla tankar på, hvad i denna litteratur saknas. Hr Kiljander har genom Martyrat och Taika-Miekka fullt bevisat sig vara den förnämsta Finska öfversättare i bunden stil bland alla dem, som varit och äro, och dessa öfversättningar äro i alla hänseenden så oklanderliga och förtjenstfulla, att framtiden föga skall kunna uppvisa några bättre. Med en utomordentlig rikedom på Finska ord och vändningar samt i följd häraf med stor makt öfver språket förenar Hr Kiljander en icke vanlig poetisk fallenhet, hvilken bevisar sig såväl der han i något uttryckssätt afviker från originalet, som i hans öra för språkets och versens skönhet. Och vi förstå sannerligen icke, hvarföre han säger Taika-Miekka vara »mu-kailemalla suomennetu», d. ä. imitation och öfversättning, då han nästan öfverallt rad för rad troget följer originalet. Hans öfversättning är så litet »fri,» som det någonsin kan begäras, och att den det oakadt har så mycken skönhet och ledighet, bevisar för öfversättarens stora talang. Ty att en öfversättare i ett ord eller ett uttryck går ifrån originalet, dertill har han full rättighet, om originalets skönhet icke af dessa afvikelser något lider. Och så vidt vi kunnat finna, har Kiljander vanligen i öfversättningen valt det bättre, i st. för originalets någon gång fosforistiskt sväfvande, ofta likgiltiga eller eljest stötande ord och uttryck. Högst sällsynt är det, att öfversättningen häri felar. Någon gång händer dock, att utslutningar skett, på hvilka stycket förlorat, och i nedan anförda finner exempel derpå.

Detta utdrag, som i öfversättningen icke har något utmärkande framför öfriga partier, lemnar läsaren ett prof på den omsorg och talang, hvarmed det hela är gjordt. Här framstår också arten af Öfversättarens afvikelser från originalet.

»Lifsklockans slag inom det lilla bröstet»

öfversätter han: Povesta pienestä hengen ääntä – Originalets bild kan vara vacker nog; men att en qvinna ur hopen i Sverige i 9:e seklet nyttjar den, är likaså oegentligt som uttrycket klockans *slag*.

Äitin syäntäni poroksi poltti – öfversätter K. med god takt originalets oklara:

»och slog med heta vingar

De sköra spillrorna af modrens hjerta.»

Att han utelemnat det intetsägande: »*När hjertat dör* – så är det slut med lifvet,» kan likaså endast lofordas. Men deremot är utslutandet af munkens hånande:

– »plantor måste vattnas.»

en verklig brist. Ty det är härom, denne säger: »Gud vill så hafva» – icke derom, att barnet blir desto renare, ju mera vatten det får, hvilken

sammanställning faller sig platt. Sådane afvikelser äro dock högst få. Såsom till ett serdeles mästerligt stycke af öfversättningen hänvisa vi till första aktens femte scen, som upptages af en Peregrini monolog, hvars öfverflyttande äfven till de mest bildade språk vore en verklig pröfvosten, och hvilken K. återges rad för rad och nära nog ord för ord.

Icke till upplysning för sakens skuld, utan till gagn för flertalet af våra läsare vore det här på sin plats att tillägga några ord om versifikationen i Finskan öfverhufvud. Men vi nödgas spara detta till ett annat tillfälle. Vi erinra blott, att synnerligen den jambiska versen, den som för dramat är allmänt antagen, måste förefalla en Finne prosa, icke blott ovanlig utan stridande mot språkets art. Detta kommer sig deraf, att örat icke vänjt sig vid rythmen i den bundna stilen. Men en oftare läsning af de Finska nationaldikterna och af de förträffliga öfversättningar, vi här citerat, skall lära läsaren att fatta behaget i denna rythm. Finskan har, som bekant, det egendomliga, att den icke såsom öfriga Europeiska språk bygger sin vers på accenten. Här af kommer att tonvigten i det poetiska språket förflyttas och ofta blir en helt annan än i samtalsspråket, så att det poetiska språket redan genom uttalet ger sig tillkänna såsom folkets högtidsspråk. Och detta fordrar sitt särskilda, för skalden stränga, för läsaren jemförelsevis lätta studium.

5. PIENI HAAVA-LÄÄKÄRI. TOHTORI KARL RINMANNIN RUOTSALAISETA KIRJASTA SUOMENTANUT A. ROTHMAN.

Vi anse oss skyldiga nämna denna till innehållet nyttiga skrift, emedan densamma högst berömligt utmärker sig genom ett rent, enkelt och ledigt språk. Det är väl öfverhufvud numera vanligt nog, att träffa ett otadligt godt språk i Finska böcker. Men der saknas hos mera studerade författare vanligen den rikedom på ord och ledighet i vändningar, som endast förvärfvas af dem, hvilka tidigt och länge begagnat Finskan i dagligt tal och odlat sitt språk genom läsning af Finska böcker.

Boken lärer haft stor afsättning och synes förtjena den äfven genom den omsorg, hvarmed ämnet är för bokens ändamål, att gagna allmogen, behandladt.

J. V. S.

15 EN BLICK PÅ TENDENSERNA I FRANKRIKES NYASTE LITTERATUR OCH LITTERÄRA KRITIK.

Litteraturblad n:o 5, maj 1855

Under det jag genomgått ett antal häften af *Revue des deux Mondes* för 1854, har synnerligast den anmärkning synt mig sjelffallen, att hos Frankrikes nu lefvande författare den allmänt Europeiska bildningen mer och mer vinner insteg på bekostnad af de specifikt Franska åsigterna. Jag kan då med denna allmänna bildning, såsom skild från den Franska, främst icke mena annat, än hvad som i Tyskland och England gäller för allmänt Europeiskt. Särskildt är det den Tyska filosofin och de sociala grundsatserna i England, af hvilkas inflytande man röjer många spår, nya i Frankrike isynnerhet i den historiska betraktelsen och i den litterära kritiken öfverhufvud.